

doc. dr. sc. Ina Reić Ercegovac, Split
- Filozofski fakultet

doc. dr. sc. Goran Kardum, Split
- Filozofski fakultet

Stavovi prema braku i motivacija za roditeljstvom kod studenata

Hrvatsko društvo karakteriziraju promjene koje su se odrazile na percepciju i praksu bračnih i obiteljskih odnosa u smislu napuštanja patrijarhalnog modela braka i obitelji (Nikodem, 2010.). Unatoč tim promjenama, rezultati brojnih istraživanja pokazuju kako hrvatski građani kao najvažniju vrijednost navode upravo obitelj (Raboteg-Šarić i sur., 2003.; Janković i sur., 2004.; Mrnjaus, 2008.). Ranija istraživanja na adolescentnoj populaciji pokazala su da pri rangiranju vrednota mladi najvažnijima smatraju zdravlje, prijateljstvo, brak i djecu, dok je među vrijednosnim orijentacijama najistaknutija ona samoaktualizirajuća koju čine vrijednosti poput ljubavi, obitelji i prijateljstva (Franc i sur., 2002.; Vlah i sur., 2011.). Cilj je ovog rada bio provjeriti kakvi su stavovi studenata prema braku i roditeljstvu te kakva je pritom uloga važnosti vjere u njihovom životu.

Metoda istraživanja

U istraživanju je sudjelovalo 318 studenata sa Sveučilišta u Splitu i to 38 (11,9%) studenata i 279 (87,7%) studentica, prosječne dobi od 20 godina. S obzirom na podrijetlo, 202 sudionika je iz gradske sredine, 67 iz manjeg mjesta, te 49 sa sela. S obzirom na cjelovitost obitelji, gotovo 90% ih je iz cjelovitih obitelji, a 10% iz jednoroditeljskih.

Upitnikom općih podataka prikupljeni su podatci o dobi, obitelji podrijetla, te važnosti vjere

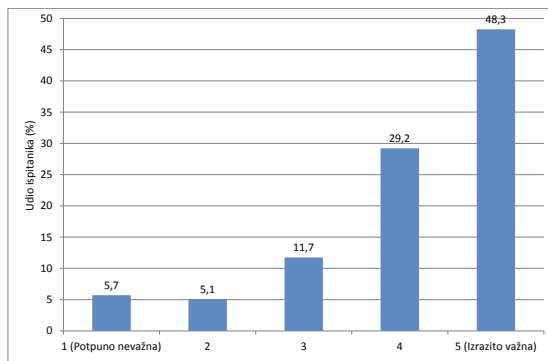
u životu sudionika. *Skalom stavova prema braku* (Kinnard i Gerrard, 1986.) ispitani su stavovi sudionika o važnosti braka te razvodu. Motivacija za roditeljstvom istražena je pomoću dva upitnika – *Upitnikom želje za roditeljstvom* (Rholes i sur., 1997.), te prilagođenom inačicom *Skale motivacije za roditeljstvom* (Bell i sur., 1985.). Dobivena struktura motivacije za roditeljstvom ukazuje na sljedeće kategorije motivacije:

1. narcistička motivacija – odnosi se na poimanje roditeljstva kao dokaza vlastite muževnosti ili ženstvenosti, što doprinosi osjećaju samozadovoljstva.
2. fatalistična motivacija – odnosi se na shvaćanje roditeljstva kao nečeg prirodnog i neizbježnog u životu pojedinca te kao smisla života
3. instrumentalna motivacija – ona je u ovom istraživanju višefaktorska, a odnosi se na roditeljstvo ili kao nastavak obiteljske loze, ili kao čimbenik stabilnosti i održavanja braka
4. amotivacija – roditeljstvo kao prepreka osiguravanju slobode pojedinca, zadovoljstvu partnerskim odnosom ili pak prepreka profesionalnom razvoju

Rezultati i rasprava

Na *Slici 1.* prikazana je subjektivna procjena sudionika o važnosti vjere u njihovom životu, iz čega je vidljivo da većina mladih vjeru drži vrlo važnom

u svom životu što je pak u skladu s činjenicom da obitelj i religioznost ostaju ključne odrednice hrvatskog identiteta, bez obzira na promjene koje su zahvatile naše društvo.

Slika 1. Procjene sudionika o važnosti vjere u njihovom životu

Iz prethodnog slikovnog prikaza vidljivo je kako je vjera kod približno 50% ispitanika *izrazito važna* a zajedno s onima kojima je vjera *važna* približava se udjelu od približno 80%. No, zanimljivo će biti razmotriti stavove prema braku i razvodu prema različitom stupnju važnosti vjere u vlastitom životu.

U sljedećoj tablici (Tablica 1) prikazani su odgovori ispitanika u kojima su procjenjivali stupanj suglasnosti s određenim tvrdnjama koje se odnose na suživot i mogući razvod braka.

Tablica 1. Odgovori ispitanika na upitniku *Skala stavova prema braku*. Ispitanici su trebali procijeniti koliko se slažu sa svakom tvrdnjom na ljestvici od 1 do 4 (1 – uopće se ne slažem, 2 – uglavnom se ne slažem, 3 – uglavnom se slažem i 4 – potpuno se slažem)

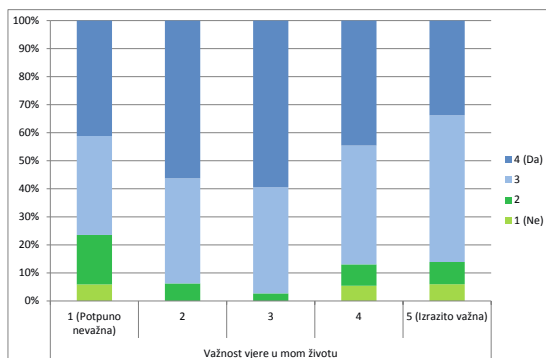
Pitanje	Odgovori					Ukupno
	1 (Ne)	2	3	4 (Da)		
Kada se ljudi žene, morali bi ostati zajedno bez obzira što se dogodilo.	N	149	82	67	17	315
	%	46,9%	25,8%	21,1%	5,3%	100%
Ako su ljudi u braku nesretni, dužni su zbog sebe rasti i pokušati poboljšati svoj život.	N	15	24	147	130	316
	%	4,7%	7,5%	46,2%	40,9%	100%
Bračni zavjet do kraja života je svetinja i ne bi se trebao olako shvaćati.	N	22	48	91	153	314
	%	6,9%	15,1%	28,6%	48,1%	100%
Negativni efekti razvoda braka na djecu su silno pretjerani.	N	54	95	131	31	311
	%	17,0%	29,9%	41,2%	9,7%	100%
Dugoročno, veliki broj razvoda brakova će nauditi hrvatskom društvu u cjelini.	N	26	68	128	91	313
	%	8,2%	21,4%	40,3%	28,6%	100%
Mnogi ljudi koji su se razveli su preslabi i ne mogu se žrtvovati za dobro obitelji.	N	102	113	71	27	313
	%	32,1%	35,5%	22,3%	8,5%	100%
Ljudi ne bi trebali osjećati obavezu ostati u braku ako nisu zadovoljni.	N	18	48	127	118	311
	%	5,7%	15,1%	39,9%	37,1%	100%
Čak i ako su ljudi nezadovoljni u braku trebali bi ostati zajedno i pokušati poboljšati brak.	N	56	98	115	41	310
	%	17,6%	30,8%	36,2%	12,9%	100%
U današnje vrijeme bračni zavjet do kraja života je samo formalnost.	N	32	47	146	89	314
	%	10,1%	14,8%	45,9%	28,0%	100%
Većina djece rastavljenih roditelja ima negativne posljedice do kraja života.	N	41	137	106	30	314
	%	12,9%	43,1%	33,3%	9,4%	100%
Činjenica da većina ljudi ne osjeća da mora ostati u lošem braku će koristiti i društvu u cjelini.	N	30	100	144	34	308
	%	9,4%	31,4%	45,3%	10,7%	100%
Većina ljudi koja se rastavlja, pribjegava razvodu kao posljednjem rješenju nakon što su pokušali sve da riješe probleme u braku.	N	16	66	134	95	311
	%	5,0%	20,8%	42,1%	29,9%	100%

Iz prethode tablice jasno su vidljivi odnosi i grupiranje odgovora i približno jasan stav ispitanika prema braku i mogućem razvodu. Na pitanje *Ako su ljudi u braku nesretni, dužni su zbog sebe rasti se i pokušati poboljšati svoj život*, približno 87% ispitanika uglavnom se ili u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Također i s drugom tvrdnjom *Ljudi ne bi trebali osjećati obavezu ostati u braku ako nisu zadovoljni*, velika većina (77%) se slaže uglavnom ili u potpunosti iz čega se vidi da je viđenje braka iz perspektive studenta nešto što je primarno iz pozicije vlastitog zadovoljstva i/ili sreće. Studenti izlazak iz braka ne percipiraju kao slabost i pomanjkanje žrtvovanja za dobro obitelji. Naime, 67% studenata se ne slaže u potpunosti ili se ne slaže s tvrdnjom *Mnogi ljudi koji su se razveli su preslabi i ne mogu se žrtvovati za dobro obitelji*. No, s druge strane približno 77% studenata se uglavnom ili u potpunosti slaže s tvrdnjom *Bračni zavjet do kraja života je svetinja i ne bi se trebao olako shvaćati*. Ne govore li ovi rezultati o određenom nesuglasju gdje se studenti, moramo napomenuti da još u pravilu nemaju iskustvo braka, na jednoj razini načelno slažu kako je bračni zavjet do kraja života svetinja ali kada zamisle određene neprilike ili nesreću u braku, ipak se velika većina njih opredjeljuje za napuštanje i traženje boljeg života. Ovi rezultati dodatno se potkrepljuju stavovima studenata prema braku kao bračnom zavjetu do kraja života kao nečemu što je puka formalnost gdje se 74% studenata uglavnom ili u potpunosti slaže da je to upravo tako.

Ipak, kada studenti zamisle situaciju iz pozicije nezadovoljstva i pokušaja spašavanja braka (*Čak i ako su ljudi nezadovoljni u braku trebali bi ostati zajedno i pokušati poboljšati brak*), rezultati su nešto drugačiji tj. studenti su u većoj mjeri neodređeni (30,8% uglavnom se ne slažem, 36,2% uglavnom se slažem) i nisu jasno izoštrenog stava kao u prethodnim tvrdnjama. Drugim riječima, tada su studenti skloniji u većoj mjeri „nešto napraviti“ u braku što je prema udjelima različito od onoga kada ih se pita o zadovoljstvu i/ili sreći.

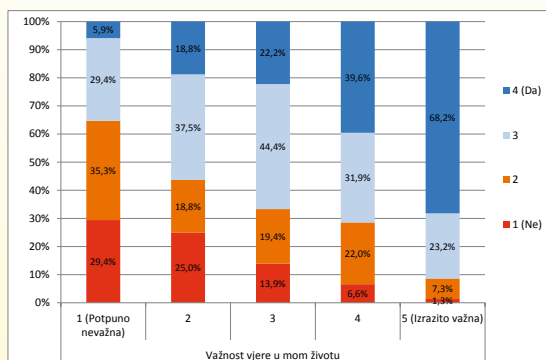
Kada su u pitanju djeca, tu su studenti također manje jasnog i izoštrenog stava što pokazuju rezultati na dvije tvrdnje gdje se s prvom *Negativni efekti razvoda braka na djecu su silno pretjerani*, 30% uglavnom ne slaže i 41% uglavnom slaže te s dru-

gom *Većina djece rastavljenih roditelja ima negativne posljedice do kraja života* 43% uglavnom se ne slaže i 33% se slaže.

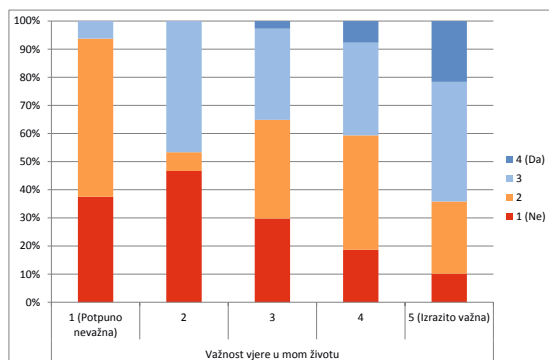
Slika 2. Odgovori studenata na tvrdnju *Ako su ljudi u braku nesretni, dužni su zbog sebe rasti se i pokušati poboljšati svoj život* prema stupnju važnosti vjere u vlastitom životu

Iz prethodnog slikovnog prikaza (Slika 2) vidljivo je da je vrlo visok stupanj suglasnosti gdje je više od 80% studenata suglasno ili u potpunosti suglasno s tvrdnjom *Ako su ljudi u braku nesretni, dužni su zbog sebe rasti se i pokušati poboljšati svoj život* što ukazuje na percepciju i različitost poimanja vjere i obitelji. Naime, vlastito vjerovanje se ne poistovjećuje s ustrajnošću u braku i obitelji. To nam potvrđuje i usporedba ovih rezultata s odgovorima na tvrdnju *Bračni zavjet do kraja života je svetinja i ne bi se trebao olako shvaćati* (Slika 3) gdje se jasno vidi linearan odnos tj. povećanje udjela percepcije bračnog zavjeta do kraja života kao svetinja s odgovorima o važnosti vjere u vlastitom životu.

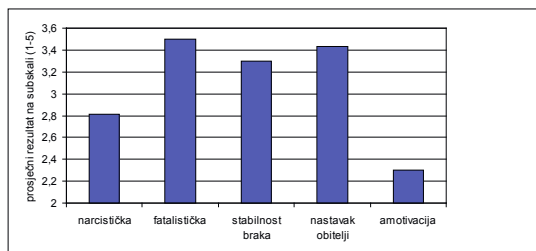
Slika 3. Odgovori studenata na tvrdnju *Bračni zavjet do kraja života je svetinja i ne bi se trebao olako shvaćati* prema stupnju važnosti vjere u vlastitom životu

No, kako bi potkrijepili navedene rezultate, zanimljivo je vidjeti kako je povezana percepcija važnosti vlastite vjere u životu i pokušaja poboljšavanja braka što je prikazano na sljedećem slikovnom prikazu (Slika 4) gdje je sada situacija drugačija nego prije kada je bila u pitanju vlastita sreća/zadovoljstvo. Naime, stupanj slaganja s tvrdnjom *Čak i ako su ljudi nezadovoljni u braku trebali bi ostati zajedno i pokušati poboljšati brak* povećava se s važnošću vjere u vlastitom životu.

Slika 4. Odgovori studenata na tvrdnju *Čak i ako su ljudi nezadovoljni u braku trebali bi ostati zajedno i pokušati poboljšati brak* prema stupnju važnosti vjere u vlastitom životu

S obzirom na roditeljstvo, studenti su iskazali visok stupanj želje za roditeljstvom u svom budućem životu, a njihovi su odgovori na upitniku motivacije za roditeljstvom pokazali da im je najbliža fatalistička i instrumentalna motivacija. Najniže su pak procijenili tvrdnje koje opisuju negativne učinke roditeljstva na osobnu slobodu, karijeru i sl. (Slika 5). Iz toga se može zaključiti da studenti koji su sudjelovali u ovom istraživanju u velikoj mjeri roditeljstvo vide kao smisao života te kao nešto prirodno i neizbježno u budućnosti, ili pak kao način održavanja stabilnosti obitelji i braka. Vrlo mali broj sudionika percipira negativne učinke roditeljstva na način da ga vide kao prepreku ostvarenju vlastitih ciljeva. Upravo suprotno, najveći rezultat studenti su ostvarili na tvrdnji *Mislim da djeca čine bračni par stabilnijim i odgovornijim, Bilo bi pogrešno da sklopim brak s namjerom da neću imati djecu, te Mislim da je sebično ne imati djecu*, što su ustvari primjeri tvrdnji koje čine fatalističku, odnosno instrumentalnu motivaciju.

Slika 5. Izraženost različitih vrsta motivacije

Zaključak

Na kraju se može reći da su rezultati ovog istraživanja ukazali na veliku važnost vjere u životu studenata, koja se pokazala značajnije povezana s motivacijom za roditeljstvom, nego sa stavovima studenata prema braku i razvodu braka. Naime, iz dobivenih rezultata proizlazi kako studenti percipiraju vjeru odvojenom od braka, budući da unatoč visoko procijenjenoj važnosti vjere, brak, kao i nužnost održavanja braka promatraju prvenstveno iz pozicije osobnog zadovoljstva. K tome, većina se sudionika slaže kako je bračni zavjet do kraja života samo formalnost. S druge strane, promatrajući motivaciju za roditeljstvom, uočava se da su upravo razlozi za roditeljstvo koji su bliski vjerskim pozicijama, oni najizraženiji i kod studenata koji su sudjelovali u ovom istraživanju. ❖

Literatura

- Franc, R.; Šakić, V. i Ivčić, I. (2002). Vrednote i vrijednosne orijentacije adolescenata: hijerarhija i povezanost sa stavovima i ponašanjima. *Društvena istraživanja*, 11 (2-3): 215-238.
- Janković, J., Berc, G. i Blažeka, S. (2004). Neke opće i obiteljske vrednote u selu i gradu. *Sociologija sela*, 42, 1-2, 91-111.
- Kinnaird, K. i Gerrard M. (1986). Attitudes about marriage, divorce, and premarital sexual activity as a function of parents' marital status. *Journal of Marriage and the Family*, 48: 757-765.
- Mrnjaus, K. (2008). *Pedagoška promišljanja o vrijednostima*. Rijeka: Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci.
- Nikodem, K. (2010). Religija i obitelj. Utjecaj kršćanskog identiteta na percepciju odnosa roditelja i djece. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociološka istraživanja okoline*, 19 (2): 173-194.
- Raboteg-Šarić, Z.; Pečnik, N. i Josipović, V. (2003). *Jednoroditeljske obitelji: osobni doživljaj i stavovi okoline*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Rholes, W. S., Simpson, J. A., Blakely, B. S., Lanigan, L. i Allen, E. A. (1997). Adult attachment styles, the desire to have children and working models of parenthood. *Journal of Personality*, 65: 357-384.